

mgr Karol Piękoś
Instytut Nauk o Polityce
Kolegium Nauk Społecznych
Uniwersytet Rzeszowski

Streszczenie w j. polskim rozprawy doktorskiej
pt. Instytucja stanu nadzwyczajnego w polskiej praktyce politycznej

O stanach nadzwyczajnych w Polsce napisano wiele, co jednak istotne, literatura w zdecydowanej większości traktuje tę tematykę z perspektywy nauk prawnych. Problematyka stanów nadzwyczajnych nie stanowiła do tej pory przedmiotu zainteresowania politologów, co spowodowało, że nadal istnieje przestrzeń do podjęcia badań w tym zakresie. Wraz z odrodzeniem państwa polskiego w 1918 r. zaczęły kształtować się polskie rozwiązania poświęcone stanom nadzwyczajnym, a zmiany ustrojowe, powodowały również przeobrażenia w zakresie ich regulacji. Obecne rozwiązania wynikają z przepisów Konstytucji, z 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawodawstwa traktującego o stanach nadzwyczajnych z 2002 r. Niniejsza rozprawa poświęcona jest stanom nadzwyczajnym w polskiej praktyce politycznej od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r., do czasów tzw. epoki covidowej.

Jeden z istotnych obszarów badań stanowią wydarzenia dotyczące epidemii wirusa SARS-CoV-2 w Polsce, w latach 2020-2021. Była to do tej pory największa sytuacja kryzysowa w dziejach III RP, pod względem liczby ofiar oraz poniesionych kosztów zarówno finansowych jak i społecznych. Mimo głębokiego kryzysu nie wprowadzono wówczas stanu klęski żywiołowej, a podjęto decyzję o posługiwaniu się nieformalnym stanem nadzwyczajnym, który stanowi interesujący przypadek z perspektywy praktyki ustrojowej. Przedmiot rozważań stanowią również sytuacje, które spełniały przesłanki determinujące wprowadzenie stanu nadzwyczajnego. Całościowa analiza praktyki stosowania czy też niestosowania stanów nadzwyczajnych, wymagała również odniesienia się do wydarzeń, które skutkowały podjęciem takiej decyzji jak na przykład w III RP stan wyjątkowy na granicy z Białorusią. Niniejsze badania miały na celu wypełnienie istniejącej luki, na którą zwróciła uwagę Elżbieta Kurzępa. Badaczka podkreśliła, że dotychczasowe publikacje traktujące o tematyce stanów nadzwyczajnych skupiają się w szczególności na kwestiach ustrojowych. W tejsze pracy, poruszana problematyka zostanie

przedstawiona z perspektywy politologicznej. Ze względu na uwarunkowania historyczne, konieczne było odniesienie się do wydarzeń jak i przepisów z okresu II Rzeczypospolitej oraz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Praca została podzielona na V rozdziałów, co determinowała specyfika podejmowanego tematu jak i cel badań. W pierwszym rozdziale została dokonana analiza obecnie obowiązujących uwarunkowań prawnych jak i podjęto rozważania na temat istoty stanów nadzwyczajnych. W tym miejscu znalazły się również rozważania poświęcone polityce rządu wobec regulacji nadzwyczajnych, przed nastaniem światowej pandemii COVID-19. Została również podjęta próba analizy wybranych zdarzeń, które skutkowały naciskami polityków i różnych grup społecznych oraz zawodowych, na wprowadzenie stanu nadzwyczajnego.

Rozdział II został poświęcony rozważaniom na temat genezy i rozwoju regulacji nadzwyczajnych w Polsce oraz praktyki ustrojowej w tym zakresie. Analiza obejmuje lata 1918-1997, tj. od momentu uzyskania przez Polskę niepodległości, po wejście w życie, obecnie obowiązującej Konstytucji Rzeczypospolitej.

W rozdziale III oraz IV, został poddany analizie nieformalny stan nadzwyczajny wprowadzony ze względu na pandemię COVID-19. Zastosowane wówczas rozwiązania stanowią przedmiot dyskusji oraz rozważań zarówno prawników i politologów. Pierwszy raz w dziejach III Rzeczypospolitej posłużono się nieformalnym stanem nadzwyczajnym, przy tej okazji naruszając polskie prawo.

Ostatni rozdział rozprawy poświęcony został jednemu jak do tej pory przypadkowi wprowadzenia stanu nadzwyczajnego w dziejach III Rzeczypospolitej, wynikającego z kryzysu migracyjnego, którego kolejny etap wywołany został przez białoruskie władze. W tym miejscu refleksji został poddany również nieformalny stan nadzwyczajny, który stanowił przedłużenie obowiązującego wcześniej, przewidzianego w Konstytucji stanu wyjątkowego.

Każdy z rozdziałów został zakończony podsumowaniem rozważań, stanowiących przedmiot danej części niniejszej rozprawy. W zakończeniu zostały zamieszczone wnioski poświęcone problemowi stosowania stanów nadzwyczajnych. W tej części pojawiły się również odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz weryfikacja hipotez. Sformułowane zostały propozycje zmian w zakresie przepisów poświęconym stanom nadzwyczajnym, których zamierzeniem jest skuteczniejsze egzekwowanie obowiązującego prawa.